



MESTNA OBČINA PTUJ
ŽUPAN

Mestni trg 1, 2250 Ptuj
telefon: 02 748 29 99, 02 748 29 13
telefaks: 02 748 29 98
E-pošta: moptuj@ptuj.si

PREDLOG

**STRATEGIJA RAZVOJA DEJAVNOSTI ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI V MESTNI
OBČINI PTUJ OD LETA 2005 – 2009**

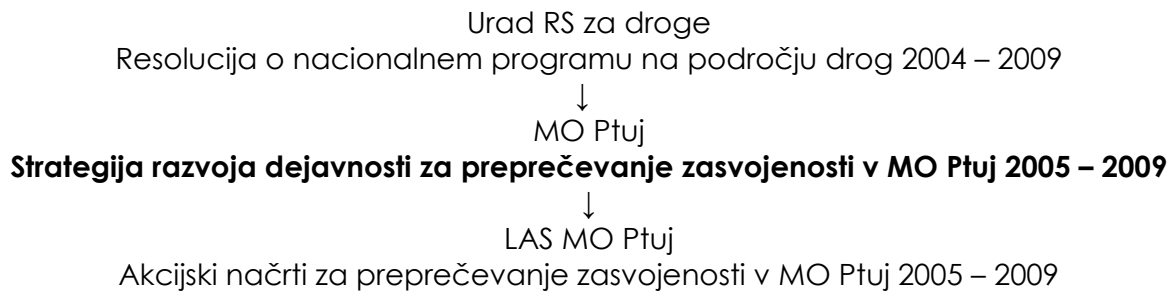
Pripravili:
Maja Erjavec in
člani Lokalne akcijske skupine za
preprečevanje zasvojenosti v Mestni občini Ptuj

Številka: 414-04-52/2005
Ptuj, oktober 2005

KAZALO VSEBINE

	STRAN
POVZETEK	3
1. UVOD	4
2. NACIONALNI PROGRAM, PRAVNA PODLAGA, INTEGRALNI RAZVOJNI PROGRAM MESTNE OBČINE PTUJ	5,6
2.1. Resolucija o nacionalnem programu na področju drog 2004 -2009	5
2.1.2. Splošni cilji za obdobje 2004-2009	5
2.1.3. Prioritetne naloge za obdobje 2004-2005	5
2.2. Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog	6
2.3. Integralni razvojni program Mestne občine Ptuj	6
3. ANALIZA STANJA	7,8,9
Povzetek analize stanja	9,10
4. VSEBINSKA PODROČJA RAZVOJA DEJAVNOSTI PREPREČEVANJA ZASVOJENOSTI	10-15
4.1. Strateški cilji	10
4.2. Preventivni programi za otroke in mladostnike v vzgojno izobraževalnih institucijah	10,11
4.3. Preventivni programi za izobraževanje za pedagoške in druge strokovne delavce	12
4.4. Preventivni programi za starše	12,13
4.5. Preventiva v lokalnem okolju Mestne občine Ptuj	13,14,15
4.6. Informiranje javnosti in publiciranje	15
4.7. Raziskovalna dejavnost	15
5. URESNIČEVANJE STRATEGIJE IN AKCIJSKEGA NAČRTA IN FINANČNA OCENA VREDNOSTI PROJEKTOV LAS	16
6. SEZNAM VIROV	17

POVZETEK



Strateški cilji na področju preprečevanja zasvojenosti v MO Ptuj do leta 2009:

- zmanjšati uporabo/zlorabo dovoljenih in prepovedanih drog ter drugih oblik zasvojenosti in tveganih ravnanj v lokalnem okolju, zlasti med mladimi;
- razviti kakovostne programe primarne preventive na področju zdravstvenega, socialnega varstva ter vzgoje in izobraževanja v lokalnem okolju;
- povezati vse izvajalce programov primarne preventive v izvajanje strateških in operativnih ciljev strategije;
- okrepiti vlogo in status LAS MO Ptuj kot osnovnega koordinatorja in spodbujevalca izvedbe ciljev strategije.

CILJNE SKUPINE IZVAJANJA STRATEGIJE ZA PREPREČEVANJE ZASVOJENOSTI:

- otroci in mladostniki v vzgojno izobraževalnih institucijah
- pedagoški in drugi strokovni delavci
- starši

DRUGE NALOGE NA PODROČJU IZVAJANJA PREVENTIVNIH PROGRAMOV V MO PTUJ:

- krepitev vloge in statusa LAS na lokalni in regionalni ravni
- informiranje javnosti in publiciranje
- raziskovalna dejavnost

NALOGE LAS:

- uresničevanje sprejete strategije v MO Ptuj
- izdelava akcijskih načrtov
- koordiniranje preventivnih programov na območju MO Ptuj
- sodelovanje z drugimi LAS v regiji
- sodelovanje z Uradom RS za droge

POLOŽAJ LAS MO Ptuj:

- je posvetovalno telo župana, ki je nepolitično, odprto, fleksibilno
- ni pravna oseba
- izvajanje programov je odvisno od osebne zavzetosti in prostega časa članov
- nima administrativne pomoči
- ni sistemskega financiranja preventivnih programov
- ne more se prijavljati na javne razpise

1. UVOD

»Strategija razvoja dejavnosti za preprečevanje zasvojenosti v Mestni občini Ptuj od leta 2005 – 2009« (v nadaljevanju strategija) predstavlja dokument dolgoročnega načrtovanja preprečevanja zasvojenosti, v katerem so opredeljeni strateški in operativni cilji ter ukrepov za doseg ciljev. Strategija temelji na Resoluciji o nacionalnem programu na področju drog 2004 -2009 (Uradni list RS, št. 28/04)- v nadaljevanju nacionalni program. Namen strategije je opredelitev ključnih področij razvoja preventivnih dejavnosti v MO Ptuj. Strategija je osnova za pripravo operativnih akcijskih načrtov, ki se bodo izvajali v obdobju 2005 – 2009, v njih pa bodo podrobneje opredeljeni načini uresničevanja zastavljenih ciljev, konkretne naloge posameznih izvajalcev oziroma nosilcev programov ter finančna sredstva za izvedbo programov.

Temeljni cilj preventive je ustvarjanje takih družbenih razmer v lokalni skupnosti, ki posameznika spodbujajo k razvijanju življenjskega sloga brez uporabe drog. Realistično obravnavanje problematike uporabe drog pa zahteva hkrati uporabo načela zmanjševanja tveganj, saj ni realno pričakovati popolne abstinence za vse. Zato si preventiva prizadeva, da bi posameznika seznanili s tveganji in ga opremili z znanji, ki vplivajo na stališča in posledično na vedenje, kar omogoča odgovorno sprejemanje odločitev o lastni (ne)uporabi drog. Vzporedno je treba v lokalni skupnosti zagotavljati dobre pogoje za zdravo življenje.

Področje preprečevanja zasvojenosti mora upoštevati zelo hitre spremembe aktualne družbene situacije. Povečala se je potreba po razvoju novih programov in primernih strategij, saj družina in šola pogosto ne zmoreta sami slediti trendom sodobnega širjenja zlorabe drog. Strategija predstavlja izhodišče za celovit pristop k reševanju problematike na izjemno občutljivem področju. Uspešnost zastavljenih usmeritev in ciljev je odvisna od sodelovanja in povezovanja vseh akterjev: posameznika, družine, šole, lokalne skupnosti, civilne družbe, politike in države.

2. NACIONALNI PROGRAM, PRAVNA PODLAGA IN INTEGRALNI RAZVOJNI PROGRAM MESTNE OBČINE PTUJ 2005-2008

2.1. RESOLUCIJA O NACIONALNEM PROGRAMU NA PODROČJU DROG 2004-2009

Državni zbor RS je 27. februarja 2004 sprejel Resolucijo o nacionalnem programu na področju drog 2004-2009, kar pomeni dopolnitev dosedanjega nacionalnega programa Slovenije na področju drog iz leta 1992. Na podlagi Zakona o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (Uradni list RS, št. 98/99) ter ob upoštevanju Strategije EU na področju prepovedanih drog (2000-2004) in Akcijskega načrta EU na področju prepovedanih drog (2000-2004) pomeni resolucija nacionalno strategijo na področju drog, v kateri so načelno opredeljeni politika in cilji, področja, nosilci, mehanizmi in potrebna finančna sredstva za izvajanje dejavnosti.

Resolucija daje pomembno vlogo lokalnim akcijskim skupinam kot odgovornim nosilcem pri razvoju modela celovitega medsektorskega sodelovanja na lokalni ravni. Razvoj omenjenega modela spada med prioritete naloge v obdobju 2004-2005.

Smernice za delovanje preprečevanja zasvojenosti na lokalni ravni so v nacionalnem programu opredeljene v okviru splošnih, srednjeročnih ciljev 06-07 in prioritetenih nalog za obdobje 2004-2005:

2.1.2. Splošni cilji za obdobje 2004-2009:

- uvesti usklajevanje različnih dejavnosti na lokalni ravni, ter jih usklajevati z dejavnostmi na državni ravni,
- spodbujati preventivo na področju drog in različne programe zmanjševanja povpraševanja po drogah in ob tem upoštevati preventivne dejavnosti kot celostne pristope, ki upoštevajo tudi sočasno izvajanje ukrepov za preprečevanje uporabe alkohola in tobaka, da bi tako zmanjševali število novih uporabnikov drog med mlajšo generacijo in preprečevali prvi stik z drogami ter zvišali starostno mejo prvega stika,
- zagotoviti več kakovostnih programov zdravljenja odvisnosti od drog z uvedbo različnih pristopov,
- povečanje dejavnosti policije na lokalni ravni,
- zagotoviti politično in finančno podporo za izvajanje dejavnosti, opredeljenih v nacionalnem programu na lokalni in državni ravni.

2.1.3. Prioritetne naloge za obdobje 2004-2005:

- na lokalni ravni je treba nadalje razvijati model celovitega skupnostnega medsektorskega sodelovanja, da bi se proučilo stanje in posledično načrtovali skupni ukrepi za zmanjševanje povpraševanja po prepovedanih drogah in njihove ponudbe- LAS (lokalne akcijske skupine),
- spodbuditi je treba razvoj že obstoječih programov nevladnih organizacij,
- pri primarni preventivi je treba razviti temelje za pripravo in razvoj verificiranih, kakovostnih in vsestranskih programov za osnovne in srednje šole.

2.2. ZAKON O PREPREČEVANJU UPORABE PREPOVEDANIH DROG IN O OBRAVNAVI UŽIVALCEV PREPOVEDANIH DROG

Preprečevanje uporabe prepovedanih drog po tem zakonu vključuje informativne, izobraževalne in vzgojne dejavnosti, programe promocije zdravja in druge dejavnosti, ki dvigujejo kvaliteto življenja in zmanjšujejo uporabo prepovedanih drog in s tem škodljive posledice uživanja prepovedanih drog.

Vrste preventivnih programov v skladu z nacionalnim programom na posameznih področjih določijo pristojna ministrstva.

»Za spremljanje in koordinacijo preprečevanja uživanja prepovedanih drog na lokalni ravni in za izvajanje preventivnih ukrepov za preprečevanje uporabe prepovedanih drog, občine lahko ustanovijo lokalne akcijske skupine« .

2.3. INTEGRALNI RAZVOJNI PROGRAM MESTNE OBČINE PTUJ

Strategija je usklajena v okviru strateških in operativnih ciljev ter razvojnih projektov Integralnega razvojnega programa MOP v poglavju Razvoj virov človeških sposobnosti.

3. ANALIZA STANJA

Strategija ja zasnovana na osnovi podatkov o stanju, ki jih je zbrala Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zasvojenosti v Mestni občini Ptuj.

Anketa o razširjenosti kajenja, uživanja alkohola in drugih drog med mladimi na Ptuj 2003/04, izvedena na vzorcu 783 mladih, zadnjih treh razredov OŠ in prva dva letnika srednjih šol v Mestni občini Ptuj, izvedli so jo mladi pod mentorstvom Nevenke Gerl v okviru Centra interesnih dejavnosti Ptuj.

Ugotovitve ankete:

- Najpogostejša droga v redni rabi med mladimi od 12. do 17. leta so pri nas cigareti, najpogostejša droga na zabavah je alkohol, tretja droga po pogostosti je marihuana. Kokain, heroin, amfetamini, ecstasy in LSD so razširjeni v ožjem krogu mladih. Vdihavanje hlapov lepila je prisotno kot značilna oblika eksperimentiranja. V zadnjem mesecu je cigarete je kadila več kot tretjina mladih, marihuano pa 8.1% anketirancev. V zadnjem mesecu je alkohol uživalo 33% osnovnošolcev, delež dijakov na različnih srednjih šolah sega čez 60%.

- Kljub zakonodaji, ki omejuje dostopnost do alkohola in cigaret za mladostnike, lahko do alkohola in brez težav pride 46,2% vseh anketirancev in 27,4% osnovnošolcev, do cigaret pa 43,7% vseh anketirancev in 25,8% osnovnošolcev. Marihuano lahko priskrbi 13,7% anketirancev, ecstasy pa 4,2%. Ostale droge so brez težav dosegljive za 2 do 3% anketirancev.

- Prijatelji ali sošolci so nedovoljeno drogo ponudili že več kot 20% anketirancem, manj kot 7% pa preprodajalci. Več kot pri 15 % anketirancem se je to zgodilo v šoli ali v okolici šole, kar predstavlja najverjetnejši prostor srečanja mladostnika z drogo, čeprav je ponudba nedovoljenih drog pogosta tudi v lokalih in na ulicah.

- Alkohol in marihuana veljata med mladimi za dokaj neškodljivi substanci.

- Večina anketirancev meni, da vedo dovolj o drogah in njihovih učinkih. Dodatne informacije bi najbolje sprejeli v obliki predavanja v šoli ali na televiziji.

- V stiski bi se jih več kot polovica obrnila na starše, okoli petina pa na prijatelje. Institucijam, ki se ukvarjajo s svetovanjem, mladi večinoma ne zaupajo.

- Med osnovnošolci je najbolj razširjeno kajenje, sledi uživanje alkohola, pojavlja se marihuana, v manjši meri pa tudi pomirjevala, hlapi lepila, heroin, amfetamini in ecstasy. Na poklicnih in srednjih šolah ter na gimnaziji so prisotne vse vrste drog. Najbolj raznovrstna in najpogostejša je uporaba drog v poklicnih programih, sledijo gimnazijski in nato srednješolski programi.

- Učenci z višjim učnim uspehom imajo boljši odnos s starši, boljšo samopodobo in aktivneje preživljajo prosti čas. Manj uspešni učenci pa so deležni manjšega interesa staršev za šolsko delo, pogosteje se jih bojijo, imajo slabšo samozavest in so z življenjem nasploh bolj nezadovoljni. Učenci, ki so imeli ob koncu šolskega leta nezadosten uspeh, kažejo najbolj tvegano vedenje glede drog. Najpogosteje od vseh skupin uživajo alkohol, kadijo cigarete in marihuano, posegajo pa tudi po nevarnejših drogah. Manj uspešni učenci so najbolj ranljiva skupina na področju drog, najuspešnejši pa izražajo najmanj tvegano vedenje.

- Mladi iz reorganiziranih družin kažejo največjo nagnjenost k eksperimentiranju z alkoholom in marihuano in se glede na mlade iz drugih vrst družin najmanj zanesejo na pomoč staršev, hkrati pa le redko posegajo po močnejših drogah. Najbolj zaščitno vlogo imajo rejniške družine, katerih mladi varovanci kažejo najmanj tvegane vedenja in se v največji meri obračajo po pomoč na starše. Presenetil je podatek, da mladi, ki živijo skupaj z obema staršema in izražajo visoko stopnjo zadovoljstva z materialnim položajem, z odnosi v družini ter imajo dobro

samopodobo, hkrati najpogosteje posegajo po nevarnejših drogah, kot sta heroin in ecstasy.

Podatki drugih organizacij in institucij, ki se srečujejo s problematiko drog na Ptuj

Zdravstveni dom Ptuj, Dispanzer za mentalno zdravje

V okviru dispanzerja deluje Klub zdravljenih alkoholikov, ki je imel v letu 2004 119 zdravljenecov in njihovih svojcev, pri čemer je treba upoštevati, da so v tej populaciji zajeti prebivalci celotne Upravne enote Ptuj, ne le MO Ptuj. Z drugimi vrstami zasvojenosti se dispanzer ne ukvarja.

Specialistična psihiatrična ordinacija Miroslav Berić, dr. med

V ambulanti se ukvarjajo z duševnimi motnjami otrok, mladostnikov in odraslih. V obdobju odraščanja le redko nastanejo kronične bolezni odvisnosti, kar ne pomeni, da v času odraščanja mladi nimajo težav v zvezi z dovoljenimi in nedovoljenimi drogami. Občasno ali bolj pogosto škodljivo uživanje različnih vrst drog je pri mladih praviloma le del širše motnje v medicinskem smislu in sodi med čustveno vedenjske in anksiozno depresivne motnje, pri odraslih pa med osebnostne motnje. V ambulanti se ukvarjajo tudi z zdravljenjem oseb po poskusu samomora z zaužitjem različnih snovi, a je tudi v teh primerih dogodek le del širše patologije. Zaradi specifičnega področja dela ambulante je težko številčno ovrednotiti obravnavane primere na področju problematike drog, opazajo pa, da se tudi pri njih število obiskov na tem področju stopnjuje.

Center za socialno delo Ptuj

V letu 2004 je specialni pedagog obravnaval 8 mladoletnikov, ki so izjavili, da uživajo nedovoljene droge, od tega 3 dekleta in 5 fantov, ki so dijaki Šolskega centra Ptuj.

Lekarne

Lekarne Ptuj opazajo povečevanje povpraševanja po brizgah z iglami oz. povečano prodajo brizg. Čeprav brizg ne uporabljajo samo zasvojeni, je treba upoštevati, da število bolnikov, ki potrebujejo brizge, zelo verjetno ne narašča tako naglo kot prodaja brizg. V letu 2001 so prodali skupno 863 brizg z iglo in 28 testov, ki kažejo prisotnost nedovoljenih drog, v letu 2004 pa 1703 brizge z iglo in 54 testov. S povpraševanjem po brizgah se srečujejo večinoma dežurni farmacevti v nočnem času, ki imajo težave tudi z opitimi mladostniki. Po testih povprašujejo tudi starši. V lekarnah bi potrebovali dodatno znanje za komuniciranje z osebami pod vplivom psihoaktivnih snovi, pa tudi za morebitno pomoč odvisnikom. Lekarne bi lahko služile tudi kot info točka z materiali, namenjenimi osebam s problemom zasvojenosti.

V Lekarni Toplek prav tako opazajo, da število prodanih brizg z iglami iz leta v leto narašča. Največkrat jih kupujejo mladi ob koncu tedna in v času dežurstva. Kupijo posamezne brizge, ne kompletov, kar kaže na to, da jih ne potrebujejo za zdravstvene namene, običajno imajo tudi točno pripravljeno vsoto za nakup. Narašča tudi povpraševanje po testih. Lekarne se ukvarjajo le z odvajanjem od kajenja, s preprečevanjem in zdravljenjem drugih vrst zasvojenosti pa ne.

Terapevtsko pripravljalni center Srečanje, Škofijska Karitas Maribor, enota na Ptuj

V letu 2004 so v TPC Srečanje obravnavali 11 polnoletnih oseb, od tega 7 žensk in 4 moške, ki imajo stalno bivališče na Ptuj. Med njimi so 4 odvisniki v starosti od 20 do 37 let in 7 svojcev. Center je osebam, ki so se obrnile nanje po pomoč v zvezi z

drogami, nudil svetovalne razgovore, dogovarjali so se tudi za začetek priprav za vstop v skupnost oz. v proces zdravljenja, vendar doslej z nikomer niso prišli do same vključitve.

Zdravstveni dom Dr. Adolfa Drolca Maribor, Center za zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog, ambulanta dr. Pišec

V ambulanti, ki se v Mariboru ukvarja s pomočjo zasvojenim od nedovoljenih drog, sprejemajo tudi osebe iz širše regije. Izvajajo svetovanje in metadonski program. V letu 2004 je njihove programe uporabljalo med 10 in 12 oseb s ptujskega območja. Ocenjujejo, da je oseb, ki bi potrebovale njihovo pomoč in živijo na ptujskem območju, bistveno več, saj veliko število zasvojenih ni pripravljenih ali sposobnih redno obiskovati ambulante v Mariboru.

Policijska uprava Maribor

Statistika ukrepov Policijske uprave Ptuj

Vrste kaznivih dejanj oz. prekrškov	2002	2003	2004
Kazniva dejanja – 196. člen Kaz. Zakonika – Neupravičena proizvodnja, promet z drogami	19	11	38
Kazniva dejanja – 197. člen KZ – omogočanje uživanja mamil	9	3	9
Prekrški po 33. členu Zakona o proizvodnji in prometu prepovedanih drog	52	35	42

POVZETEK ANALIZE STANJA

- Alkohol in cigareti so mladim relativno dostopni kljub ustrezni zakonodaji.
- Zabava je pri mladih najpogosteje povezana z alkoholom.
- Mladi se z nedovoljeno drogo največkrat srečujejo v šoli ali njeni okolici.
- Nedovoljeno drogo mladostnikom najpogosteje ponudijo prijatelji.
- Alkohol in marihuana veljata med mladimi za dokaj neškodljiva.
- Učni uspeh je pomemben dejavnik samopodobe mladostnikov in njihovega vedenja na področju drog.
- V očeh mladostnikov so starši pomembne osebe kot vir informacij in pomoč v težavah.
- V vseh ptujskih lekarnah v zadnjih letih opažajo naraščanje povpraševanja po brizgah z iglami in testih, s katerimi dokazujemo prisotnost psihoaktivnih snovi. Povpraševanje je največje v času dežurstev, to je ponoči in ob vikendih.
- Število kaznivih dejanj na področju neupravičene proizvodnje in prometa z drogami je v zadnjih letih na Ptuj močno naraslo.
- Na Ptuj se lahko v zvezi s problematiko drog obrnemo na različne naslove:
 - v primeru problemov z alkoholom na Zdravstveni dom Ptuj, Dispanzer za mentalno zdravje,
 - ob čustveno vedenjskih in anksiozno depresivnih motnjah otrok in mladostnikov na Specialistično psihiatrično ordinacijo Miroslav Berić, dr. med,
 - zaradi vedenjskih motenj mladoletnikov na Center za socialno delo Ptuj,
 - v primeru težav zaradi nedovoljenih drog na TPC Srečanje, enoto na Ptuj,
 - osebe, ki uživajo nedovoljene droge, se lahko vključijo v medicinski program ZD Dr. Adolfa Drolca Maribor, Center za zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog, ambulanta dr. Pišec.

Na te naslove se lahko obrnejo osebe same ali pa svojci oseb, ki imajo težave, povezane z dovoljenimi ali nedovoljenimi drogami.

4. VSEBINSKA PODROČJA RAZVOJA PREPREČEVANJA ZASVOJENOSTI

4.1. STRATEŠKI CILJI

Strateški cilji do leta 2009:

- zmanjšati uporabo/zlorabo dovoljenih in prepovedanih drog ter drugih oblik zasvojenosti in tveganih ravnanj v lokalnem okolju, zlasti med mladimi;
- razviti kakovostne programe primarne preventive na področju zdravstvenega, socialnega varstva ter vzgoje in izobraževanja v lokalnem okolju;
- povezati vse izvajalce programov primarne preventive v izvajanje strateških in operativnih ciljev strategije;
- okrepiti vlogo in status LAS za preprečevanje zasvojenosti v MO Ptuj (v nadaljevanju LAS) kot osnovnega koordinatorja in spodbujevalca izvedbe ciljev strategije.

Na podlagi strateških ciljev smo oblikovali vsebinske sklope preventivnih programov, v okviru katerih so predstavljeni operativni cilji in ukrepi.

4.2. PREVENTIVNI PROGRAMI ZA OTROKE IN MLADOSTNIKE V VZGOJNO IZOBRAŽEVALNIH INSTITUCIJAH

Preventivo v vzgoji in izobraževanju pojmuje kot široko razvejano področje preprečevanja uporabe drog, ki vključuje tudi področje zmanjševanja tveganj, povezanih z morebitno uporabo drog. Tako opredeljen pristop zajema preventivo, usmerjeno k abstinenci in časovnemu odlaganju prvega stika otrok in mladostnikov z drogami, ter tudi mlade, ki z drogo že eksperimentirajo oziroma jo občasno uporabljajo.

Preventivne dejavnosti morajo potekati povezano tako na področju nedovoljenih kot dovoljenih drog. Naloga vzgojno izobraževalnih ustanov je delovati preventivno tako, da spodbujajo vključevanje posameznikov v skupnost, razvijajo pozitivno samopodobo otrok in mladostnikov, njihovo samostojno presojo in sprejemanje odgovornih osebnih odločitev.

Mladim morajo v okviru izobraževanja zagotoviti zlasti razvoj osebnih lastnosti in socialnih veščin, ki jim omogočajo, da se odgovorno odločajo za (ne)uporabo drog. Nuditi jim morajo tudi informacije o dovoljenih in nedovoljenih drogah in njihovih učinkih, o tveganjih, povezanih z uporabo drog ter o osebnih in družbenih posledicah uporabe in zlorabe drog. Izjemnega pomena je, da so otrokom in mladostnikom preventivni programi posredovani na pozitiven in njihovemu razumevanju prilagojen način.

Preventivni programi v Mestni občini Ptuj potekajo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah, drugih zavodih in društvih na področju vzgoje in izobraževanja, na področju zdravstva in socialnega varstva. Največjega deleža preventivnih programov so deležni otroci in mladostniki v vzgojno izobraževalnih ustanovah.

Bistven problem izvajanja preventivnih programov v vzgoji in izobraževanju je v tem, da za vrednotenje preventivnih programov na nacionalnem nivoju ni standardnih meril in ni sistema vrednotenja programov. Nacionalni program predvideva, da se bo v ta namen v okviru Ministrstva RS za šolstvo in šport oblikovalo posebno telo, ki bo oblikovalo standarde preventivnega dela in njihovega vrednotenja v vzgojno izobraževalnih ustanovah.

Temeljna usmeritev razvoja preventivnih programov mora temeljiti na ugotovitvah analize stanja. Pri tem mora upoštevati strokovne ugotovitve različnih področij, ki zadevajo rabo/zlorabo drog. Prednost mora dajati programom, ki imajo licenco za izvajanje v Sloveniji in so verificirani pri pristojnih ministrstvih.

Operativni cilji:

- izboljšati pozitivno samopodobo učencev in dijakov;
- zmanjšati dostopnost drog v šolah in njihovi okolici;
- otroke in mladostnike motivirati za kakovostno preživljanje prostega časa;
- zmanjšati delež uporabnikov alkohola in tobaka med mladimi;
- zvišati starostno mejo ob prvi rabi alkohola in tobaka;
- skrbeti za nenehno izboljševanje primarno preventivnih programov;
- zmanjševati druge oblike zasvojenosti in tvegana ravnanja med mladimi.

UKREPI :

- izvajanje verificiranih programov za izboljšanje samopodobe otrok in mladostnikov v osnovnih in srednjih šolah;
- izvajanje preventivnih programov s področja informiranja (posledice uporabe cigaret, alkohola in nedovoljenih drog, predvsem marihuane) ločeno glede na vrsto droge in prilagojeno ciljnim skupinam glede na ugotovitve ankete (učni uspeh, vrsta šole);
- poseben poudarek preventivnim programom informiranja glede rabe in zlorabe alkohola;
- v izvedbo preventivnih programov se naj vključujejo tudi vrstniške skupine (starejši vrstniki – prostovoljci), ki se ustrezno izobrazijo v ta namen;
- promocija športnih, kulturnih in drugih prostočasnih aktivnosti ter zdravega načina življenja;
- informirati otroke in mlade o ponudbi športnih, kulturnih in drugih prostočasnih aktivnosti;
- omejevanje dostopnosti do drog v šoli in njeni okolici s povečanim nadzorom šol, policije in inšpekcijskih služb;
- potrebno je oblikovati sistem vrednotenja preventivnih programov v vzgoji in izobraževanju – naloga LAS na podlagi usmeritev Ministrstva RS za šolstvo in šport;
- vzpodbujanje medvrstniškega sodelovanja za zagotavljanje učne pomoči v osnovnih in srednjih šolah.

4.3. PREVENTIVNI PROGRAMI ZA IZOBRAŽEVANJE ZA PEDAGOŠKE IN DRUGE STROKOVNE DELAVCE

Za doseg ciljev, ki smo jih zastavili v strategiji na področju preventive, je nujno sistematično izobraževanje pedagoških delavcev in vključevanje drugih strokovnjakov, ki neposredno pripomorejo k uresničevanju preventivnih projektov.

Posebno pozornost je potrebno usmeriti v izobraževanje zdravstvenih in socialnih delavcev.

Operativni cilji:

- uvedba sistematičnega izobraževanja pedagoških in drugih strokovnih delavcev, ki izvajajo programe primarne preventive;
- uvedba evalvacijskega spremljanja učinkov izobraževanja na izvedbo programov primarne preventive.

UKREPI :

- razvijanje sistematičnega in specializiranega izobraževanja in usposabljanje strokovnih delavcev v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah, ter na področju zdravstva in socialnega varstva; pripravi se pregled letnega izobraževanja vseh izvajalcev preventivnih programov;
- LAS pripravi seznam izvajalcev izobraževanj, ki jih sofinancira v okviru svojega letnega akcijskega načrta.

4.4. PREVENTIVNI PROGRAMI ZA STARŠE

Družina je najpomembnejši akter oblikovanja otrokove samopodobe in zelo močno vpliva na odgovorno ravnanje otrok v stiku z drogo.

Po večletnih ugotovitvah pedagoških delavcev se je izkazalo, da starši v mnogih primerih potrebujejo pomoč pri vzgoji otrok in učinkovitemu postavljanju pravil ter oblikovanju vrednot, ki so bistvenega pomena pri odločitvah, ki jih sprejemajo mladostniki o svojem vedenju.

Operativni cilji:

- staršem posredovati znanja in veščine za uspešno komunikacijo v družini in izpostaviti pomen učenja vrednot;
- ozaveščanje staršev glede pomena lastnega zgleda pri rabi alkohola in tobaka, glede pomena oblikovanja življenjskih vrednot, pomena oblikovanja otrokove pozitivne samopodobe;
- spodbujanje staršev k nadzoru mladostnikov glede rabe dovoljenih in nedovoljenih drog;
- informiranje staršev o virih pomoči na področju problemov z drogami;
- vzpostaviti dobro sodelovanje staršev in pedagoških delavcev pri vzgoji otrok in mladih.

UKREPI:

- pripraviti različne oblike izobraževanja za starše v sodelovanju z vrtci, osnovnimi in srednjimi šolami (predavanja, delavnice),
- starše je treba seznaniti s sodobnimi spoznanji, da je šibka socializacijska praksa, ki ne postavlja meja dovoljenega in nedovoljenega vedenja v skladu s starostjo otrok, vključno s pomanjkljivo promocijo pozitivnega moralnega razvoja, eden ključnih dejavnikov možne poznejše uporabe drog pri njihovih otrocih. Program se izvaja v okviru rednih šolskih programov, posebnih specializiranih projektov izobraževanj in v okviru šole za starše;
- seznanjanje staršev s problematiko uporabe drog med mladimi in z varovalnimi dejavniki;

- razviti je potrebno informacijsko svetovalno mrežo za starše, ki se srečujejo s problematiko uporabe drog pri svojih otrocih in potrebujejo pomoč. LAS oblikuje informativno zloženko informacijsko svetovalne mreže;
- starše je potrebno opozarjati na pomen preživljanja kakovostnega časa s svojimi otroki;
- staršem se priporoča priročnik Mladostnik in droga in spremljanje druge sodobne literature na področju drog.

4.5. PREVENTIVA V LOKALNEM OKOLJU MESTNE OBČINE PTUJ

V lokalni skupnosti je treba ustvarjati take življenjske razmere, ki bodo prebivalcem omogočale razvijati življenjske sloge brez uporabe drog, oziroma, če jih že uporabljajo, da bo njihova uporaba čim manj tvegana.

Učinkovito izvedbo zastavljenih ciljev je možno izpeljati le ob povezanosti vseh izvajalcev preventivnih programov, za kar ima osnovno nalogo LAS kot strokovno posvetovalni organ župana in koordinator vseh preventivnih aktivnosti v lokalnem okolju.

Poleg izvajanja preventivnih programov je Mestna občina Ptuj pripravljena razvijati tudi druge programe na področju preprečevanja in zdravljenja zasvojenosti v sodelovanju z Ministrstvom RS za zdravje, Uradom RS za droge in Ministrstvom RS za delo, družino in socialne zadeve.

Krepitev vloge in statusa LAS na lokalni in regionalni ravni

LAS so v različnih lokalnih okoljih organizirani zelo različno. Zaradi potrebe po povezovanju izvajalcev preventivnih programov na področju drog in pomoči pri strokovnem izobraževanju strokovnih delavcev vzgojno izobraževalnih zavodov je bil ustanovljen v letu 1994 kot strokovno posvetovalni organ župana. To pomeni, da LAS v MO Ptuj ni pravna oseba in deluje neformalno. Sestavljen je iz 13 članov, predstavnikov različnih javnih zavodov in drugih organizacij, povezanih s področjem zasvojenosti. LAS ima trenutno premajhno politično podporo in ni dovolj prepoznaven v lokalnem okolju. Deluje popolnoma prostovoljno, stalnost in intenzivnost delovanja pa sta odvisna od pripravljenosti članov za sodelovanje.

Model je po mnenju večine članov/članic LAS zelo primeren v prvi fazi delovanja (2 do 3 leta), v bližnji prihodnosti pa mora priti do vsaj delne profesionalizacije, če bomo želeli ohraniti stalnost in stabilnost delovanja LAS v prihajajočem obdobju in učinkovito izvedbo strategije (2005-2009). Na podlagi izkušenj so člani in članice LAS pri dosedanjem delu ugotovili določene prednosti in slabosti takšnega modela delovanja:

Prednosti	Slabosti
- odprtost in širina članstva	- premalo aktivnega sodelovanja članov
- nepolitičnost	- vprašljiva stalnost delovanja
- enostavna organiziranost in koordinacija	- neobvezno izpolnjevanje načrtanih nalog
- multidisciplinarni pristop	- delovanje brez administrativne pomoči
- fleksibilnost in preglednost delovanja	- ad hoc članstvo (nestalna udeležba na sejah)
- prostovoljnost (ni stroškov dela)	- odvisnost delovanja od ozkega kroga ljudi
	- nestalno financiranje

	- nezmožnost kandidiranja na razpisih
	- nezmožnost finančnega poslovanja

Pri pripravi in učinkoviti izvedbi strategije se je zelo pogosto postavljajo vprašanja glede prihodnje vloge oziroma statusa LAS. Večina članov in članic LAS podpira idejo o vsaj delni **profesionalizaciji**, kar pomeni, da bi izvajanje nalog LAS prenesli na društvo oziroma zavod, ki že sicer pokriva eno od področij delovanja LAS. LAS bi v tem primeru še vedno lahko ostal *prostovoljna posvetovalna skupina*, za koordinacijo, administrativne in strokovne naloge za LAS pa bi morale poskrbeti ustrezno društvo ali javni zavod. *Sredstva za izvajanje programov LAS* (plača za 1 profesionalca, materialni stroški za prostore in programski stroški) bi izbranemu društvu ali zavodu zagotovila v okviru proračuna Mestna občina Ptuj. *Sredstva za programe in projekte* bi LAS s pomočjo društva ali zavoda pridobil tudi v okviru javnih razpisov (za nevladne organizacije, za izvajanje programov na področju izobraževanja staršev, za izvajanje seminarjev za pedagoške in druge strokovne delavce, za informiranje ciljnih skupin, za izvajanje raziskavah ipd.). Za takšen cilj bo potrebno veliko politične volje ter zagnanosti in vztrajanja glavnega pobudnika in akterja te ideje – torej LAS .

Operativni cilji:

- določiti ustrezen status LAS, ki deluje pod okriljem društva ali javnega zavoda;
- zagotoviti financiranje strokovnega delavca LAS, materialnih stroškov za delovanje in sredstva za programe;
- iskati sofinanciranje programov iz drugih virov;
- okrepiti sodelovanje LAS z vsemi izvajalci preventivnih programov v občini;
- zagotoviti evalvacijo (vrednotenje) programov in projektov;
- vzpostaviti regijsko sodelovanje z LAS v drugih občinah,
- zagotoviti boljši nadzor na krajih, kjer se zbirajo mladi in po izkušnjah Policijske postaje Ptuj prihaja do zlorabe drog, ter v trgovinah in lokalih, kjer se prodajajo cigarete in alkohol.

UKREPI:

- sprejetje preventivnih programov LAS na nivoju mestnega sveta, javnih zavodov na področju vzgoje, izobraževanja, zdravstva in socialnega varstva ter med nevladnimi organizacijami;
- zagotovitev finančnih sredstev v proračunu MO Ptuj (za strokovnega delavca LAS in razvoj preventivnih dejavnosti, opredeljenih v Integralnem razvojnem programu Mestne občine Ptuj);
- zagotavljanje dela sredstev za izvedbo preventivnih programov LAS v okviru lastnih programov javnih zavodov na področju vzgoje, izobraževanja, zdravstva in socialnega varstva;
- aktivno sodelovanje z Uradom za droge;
- priprava letnega akcijskega načrta za delovanje LAS (LAS pripravi najpozneje v mesecu oktobru za naslednje koledarsko leto in ga predloži v obravnavo na Odbor za socialno varstvo, zdravstvo in kulturo mestnega sveta);
- povezovanje z drugimi LAS v okviru regije;
- zagotoviti sistematično načrtovanje letnih aktivnosti LAS;
- zagotoviti izpolnjevanje načrtovanih aktivnosti s strani članstva LAS;
- izboljšati pretok informacij med člani in vzpostaviti skupno, celovito in javno dostopno bazo podatkov o delovanju LAS,
- zagotoviti redni nadzor Policijske postaje Ptuj na krajih, kjer se dogaja zloraba drog;

- zagotoviti dosleden nadzor inšpekcijskih služb glede prodaje alkohola in cigaret mladim v trgovinah in lokalih.

4.6. INFORMIRANJE JAVNOSTI IN PUBLICIRANJE

Pri informiranju in publiciranju bomo še naprej seznanjali javnost s stanjem, strategijo in cilji ter letnimi programi na področju preprečevanja zasvojenosti.

Operativni cilji:

- obveščanje in informiranje institucij na področju vzgoje, izobraževanja, socialnega varstva in zdravstva o možnostih vključevanja v preventivne programe;
- sistematično obveščanje javnosti preko javnih medijev o stanju, ciljih in aktivnostih ter programih LAS.

UKREPI:

- LAS se povezuje z izvajalci programov za sistematično obveščanje ciljnih populacij;
- LAS izvaja sistematično obveščanje javnosti preko javnih medijev o stanju, ciljih in aktivnostih ter programih LAS.

4.7. RAZISKOVALNA DEJAVNOST

Ker v okviru nacionalnega programa ni oblikovan enoten pristop zbiranja informacij na področju zasvojenosti, je potreben projekten pristop. Izdelana je bila analiza razširjenosti drog med mladimi na Ptuju, ki pomeni začetek sistematičnega spremljanja v Mestni občini Ptuj. Za učinkovito spremljanje stanja in analiziranje učinkov preventivnih programov je potrebno analizo ponavljati.

Operativni cilj:

- Spremljanje razširjenosti drog s pripravo analize stanja kot podlago za izdelavo akcijskega načrta in izvedbo programov v občini.

UKREPI:

- izdelava analize razširjenosti drog na Ptuju vsakih 5 let in sofinanciranje analize s strani Mestne občine Ptuj;
- izdelava akcijskih načrtov LAS na osnovi aktualnih podatkov.

5. URESNIČEVANJE STRATEGIJE IN AKCIJSKEGA NAČRTA IN FINANČNA OCENA VREDNOSTI PREDVIDENIH PROJEKTOV LAS

Na podlagi te strategije bodo člani in članice LAS pristopili k pripravi **akcijskega načrta za obdobje 2005 – 2006**, ki ga bodo izdelali do septembra 2005 in ga bo potrdil župan Mestne občine Ptuj, ki je imenoval LAS kot svoj posvetovalni organ. V potrjeni obliki bo akcijski načrt osnova za pripravo proračuna za tekoče leto. V letu 2006 bo kot nadaljevanje nastal akcijski načrt za naslednje obdobje. Pri pripravi akcijskih načrtov bo LAS k sodelovanju povabil strokovnjake, ustanovil *delovne skupine* za posamezna področja, koordinacijo priprave akcijskih načrtov pa bo prevzelo vodstvo LAS.

Akcijski načrt bo vseboval konkretne programe, projekte in posamične aktivnosti za doseg načrtovanih ciljev v tej strategiji. Določeni bodo *nosilci* programov in projektov ter *izvajalci* posameznih aktivnosti, pripravljena pa tudi podrobna *finančna konstrukcija* (potrebna finančna sredstva) za izvedbo strategije in akcijskih načrtov.

Torej, *strateški dokument* je šele prvi, vendar najpomembnejši korak pri doseganju zastavljenih dolgoročnih ciljev dejavnosti preprečevanja zasvojenosti v Mestni občini Ptuj. S široko podporo lokalnih političnih akterjev in javnosti bi zagotovili realne možnosti za uresničitev strategije in akcijskih načrtov ter preprečili, da bi vse skupaj ostalo zgolj na papirju. Zastavljeni cilji so realni in uresničljivi, vendar le s široko politično in javno podporo temu dokumentu ter ob nadaljnjem obstoju in delovanju LAS.

FINANČNA OCENA VREDNOSTI PREDVIDENIH PROJEKTOV LAS

Ocena zajema izvedbo programov akcijskega načrta LAS, kjer niso vključeni stroški programov, ki jih izvajajo drugi predvideni izvajalci v okviru vsebinskih področij strategije, in prostovoljno delo članov LAS. V skladu z nacionalnim programom bodo ocenjeni stroški zajeti kot predlog za pripravo vsakoletnega proračuna Mestne občine Ptuj.

1. Preventivni programi za otroke in mladostnike v vzgojno izobraževalnih institucijah
Skupna vrednost programov letno: 800.000 SIT
2. Preventivni programi za izobraževanje za pedagoške in druge strokovne delavce
Skupna vrednost programov letno: 500.000 SIT
3. Preventivni programi za starše
Skupna vrednost programov letno: 500.000 SIT
4. Preventiva v lokalnem okolju Mestne občine Ptuj
Skupna vrednost programov letno: (ocena zaposlitve za pol. del čas 2.000.000 SIT)
5. Informiranje javnosti in publiciranje
Skupna vrednost programov letno: 100.000 SIT
6. Raziskovalna dejavnost
Skupna vrednost programov letno: 100.000 SIT

Skupna vrednost programov letno: 4.000.000 SIT

Skupna vrednost programov za obdobje 2005 -2009:
20.000.000 SIT

6. SEZNAM VIROV:

- Gerl, N.: Mladi in droge na Ptuju, Center interesnih dejavnosti Ptuj, Ptuj 2004
- Integralni razvojni program Mestne občine Ptuj, marec 2005
- Kastelic, A. in Mikulan, M.: Mladostnik in droga, Prohealth, Ljubljana 2004
- Resolucija o nacionalnem programu na področju drog 2004-2009, Uradni list RS, št. 28/04
- Taschner, K. L.: Trde droge – mehke droge?, InObs Medicus, d.o.o., Ptuj 2001
- Ule, M. in Mihelj, V.: Pri(e)hodnost mladine, DZS, Ljubljana 1995
- Ule, M. s sodelavci: Mladina v devetdesetih: Analiza stanja v Sloveniji, Urad RS za mladino, Ljubljana 1996
- Ule, M. s sodelavci: Socialna ranljivost mladih, urad RS za mladino, Aristej, Ljubljana 2000
- Vizija razvoja LAS v prihodnjih letih (delovno gradivo) , Urad RS za droge
- Zaključki 7. nacionalne konference LAS -3. november 2004, Novo Mesto – poročilo Urada RS za droge
- Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog, Uradni list RS, št. 98/99